

Cirkulärnr: 2000:16
Diariernr: 2000/0216
Handläggare: Jonas Reinholdsson
Sektion/Enhet: Kommunalrättssektionen
Datum: 2000-01-25
Mottagare: Socialnämnd
Äldreomsorg
Omsorgs- och handikappfrågor
Stadsdelsnämnder/Kommundelsnämnder
Rubrik: Överklagande av beslut enligt 6 g § SoL
Bilagor: Upplysningar om hur man överklagar beslut enligt 6 g §
socialtjänstlagen

Kommunalrättssektionen
Jonas Reinholdsson

2000-01-25

Socialnämnd
Äldreomsorg
Omsorgs- och handikappfrågor
Stadsdelsnämnder/Kommundelsnämnder

Överklagande av beslut enligt 6 g § SoL

Svenska Kommunförbundet har fått många frågor om hur överklaganden av beslut enligt 6 g § socialtjänstlagen (1980:620), SoL, skall hanteras. Frågorna har bl.a. gällt på vilket sätt enskilda bör ges upplysningar om hur man överklagar. Möjligheterna att överklaga och utformningen av beslut enligt 6 g § SoL har också tagits upp i beslut av JO.

I detta cirkulär ges en redogörelse för hur förbundet anser att överklaganden av beslut enligt 6 g § SoL bör hanteras.

Bakgrund

Ändringarna i SoL från den 1 januari 1998 innebar bl.a. att en uppdelning och precisering gjordes av den tidigare allmänna rätten till bistånd. Som en följd av ändringarna finns numera olika regler för överklagande av beslut i olika biståndsfrågor.

Enligt 6 § SoL har den som inte själv kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt rätt till bistånd för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt (annat bistånd). I 6 b § och 6 f § SoL regleras vad som avses med försörjningsstöd respektive annat bistånd. Enligt 6 g § får socialnämnden även ge bistånd i annan form eller utöver vad som följer av 6 b § och 6 f §, om det finns skäl för det.

Enligt 73 § SoL får ett beslut som socialnämnden har meddelat i fråga om försörjningsstöd enligt 6 b § eller annat bistånd enligt 6 f § överklagas hos allmän förvaltningsdomstol genom förvaltningsbesvär.

Beslut om bistånd enligt 6 g § kan däremot inte överklagas med förvaltningsbesvär. Överklagande får i stället ske enligt den ordning som anges för laglighetsprövning i 10 kap. kommunallagen (1991:900), KL (se prop. 1996/97:124 s 92 f och 192).

Laglighetsprövning

Vem kan överklaga?

Enligt 10 kap. KL har varje medlem av en kommun rätt att få lagligheten av ett kommunalt beslut prövat hos länsrätten. Medlem av en kommun är enligt 1 kap. 4 § den som är folkbokförd i kommunen, äger fast egendom eller är taxerad till kommunalskatt där.

Av det sagda framgår att inte endast den som sökt bistånd utan också varje annan kommunmedlem kan begära laglighetsprövning av ett beslut enligt 6 g § SoL. Detta är inte detsamma som att varje kommunmedlem får ta del av ett beslut som gäller någon annan än honom själv. Socialtjänstsekreteressen gör att utomstående först efter menprövning eller samtycke kan få del av uppgifter om andra personer som är aktuella hos socialtjänsten.

Besvärstid

Besvärstiden är tre veckor från den dag då det tillkännagavs på kommunens anslagstavla att protokollet över beslutet har justerats. Varken protokollet eller beslutet/delegationsbeslutet sätts upp på anslagstavlan, utan endast ett anslag om att socialnämndens protokoll har justerats. Då delegationsbeslut som regel anmäls till nämnden långt efter att de fattats blir besvärstiden i praktiken i många fall betydligt längre än tre veckor.

Överklagandet ges in till länsrätten

Till skillnad från vad som gäller vid förvaltningsbesvär skall ett överklagande (begäran om laglighetsprövning) av ett beslut enligt 6 g § SoL inte ges in till kommunen/socialnämnden utan direkt till länsrätten. Om överklagandet lämnas in till socialnämnden skall det omgående och tillsammans med uppgift om när det kommit in till nämnden sändas vidare till länsrätten. Någon prövning av om överklagandet kommit in i rätt tid skall då inte göras av nämnden. Rättidsprövningen görs av länsrätten.

Rättens prövning/upphävandegrunderna

En avgörande skillnad jämfört med förvaltningsbesvär är att länsrätten inte kan sätta något nytt beslut i det överklagades ställe utan endast kan upphäva socialnämndens beslut.

Länsrätten skall enligt 10 kap. 8 § KL upphäva det överklagade beslutet om

1. det inte tillkommit i laga ordning,
2. beslutet hänför sig till något som inte är en angelägenhet för kommunen,
3. det organ som fattat beslutet har överskridit sina befogenheter, eller
4. beslutet strider mot lag eller författning.

Nedan ges några exempel på situationer där ett upphävande kan tänkas ske.

Beslutet har inte tillkommit i laga ordning

Denna upphävandegrund tar sikte på tillkomsten av beslutet och kan tänkas bli aktuell exempelvis då jäv funnits hos handläggare eller beslutsfattare, socialnämnden inte varit belutsför eller delegation för att fatta beslutet saknats. Upphävande kan vidare tänkas i fall där det är uppenbart att socialnämnden inte gjort den individuella biståndsbedömning som förutsätts i SoL.

Överskridande av den kommunala kompetensen

Denna upphävandegrund kan bl.a. tänkas bli aktuell om en socialnämnd har beslutat att utge bistånd utan att stöd finns för det i SoL eller annan författning. Ett exempel är icke kompetensligt ekonomiskt stöd utöver försörjningsstöd till endast en viss grupp människor (jfr. Kammarrätten i Göteborg dom 1998-12-01, mål nr 1801-1998 angående ekonomiskt stöd till vissa pensionärer). Ett annat exempel är kommunalt vårdnadsbidrag eller vårdnadsersättning som motiverats med stöd av SoL (se RÅ 1985 2:79, jfr. RÅ 1991 ref. 61).

Överskridande av befogenheter

Denna upphävandegrund kan tänkas bli aktuell bl.a. när en socialnämnd fattar beslut om bistånd i form av borgen för exempelvis hyra, trots att fullmäktige beslutat att borgensåtaganden skall beslutas av kommunstyrelsen.

Beslutet strider mot lag eller författning

Ett tydligt exempel på när ett upphävande enligt denna grund kan bli aktuellt är att socialnämnden vägrar att fullgöra sin skyldighet enligt 22 § SoL att sörja för att ett barn ges vård i familjehem, och ger avslag på en sådan framställning när ett ostridigt behov för det finns. Ett annat exempel är att socialnämnden i ett enskilt fall fattar ett beslut som strider mot av kommunen antagna riktlinjer om tillgång till bistånd av olika slag. I dessa fall strider beslutet mot riktlinjerna, som ytterst grundar sig på och antagits med stöd av kommunallagen eller annan lag eller författning. Det är inte heller godtagbart att man för samma ärendegrupp har helt olika riktlinjer i samma kommun, exempelvis i olika stads- eller kommundelar. En sådan ordning riskerar att strida mot kommunallagens princip om likabehandling av kommunmedlemmarna.

Vad innebär ett upphävande?

Om länsrätten upphäver det överklagade beslutet följer av 10 kap. 15 § KL att socialnämnden skall se till att verkställigheten rättas. Om det är möjligt måste ett nytt beslut fattas.

Särskilt om beslut enligt 6 g § SoL

Utredningen och beslutets utformning

Socialnämndens utredningsskyldighet enligt 50 § SoL gäller alla ansökningar om bistånd. Utredning skall alltså inledas och avslutas med beslut, oavsett om ansökan avser bistånd med stöd av 6 b, 6 f eller 6 g §§ SoL.

De olika regler som gäller beträffande möjligheterna att överklaga beslut i olika bistandsfrågor gör att det är viktigt att det under handläggningen reds ut vad den enskilde begär. Beslutet måste vara *tydligt* när det gäller vad den enskilde *ansökt om* och vad han eller hon *beviljats*. Om ansökan till någon del har avslagits, måste detta framgå så klart att den enskilde kan överklaga avslagsdelen.

Någon skyldighet att som vid förvaltningsbesvär ge besvärshänvisning finns inte vid laglighetsprövning. Vid beslut om helt eller delvis avslag med stöd av 6 g § SoL behöver alltså ingen besvärshänvisning bifogas beslutet.

Ändringarna i SoL innebar ett byte av formerna för överklagande av vissa beslut. Det har visat sig att användandet av besvärshänvisningar vid beslut enligt 6 g § SoL skapar osäkerhet om de olika formerna för överklagande. Vi avråder därför kommunerna från att använda sig av ordet besvärshänvisning när skriftliga upplysningar ges om hur man överklagar beslut enligt 6 g § SoL. Socialnämnden får dock inte på något sätt ge enskilda uppfattningen att beslut enligt 6 g § SoL inte går att överklaga (jfr. JO:s beslut 1999-02-19, Dnr 2559-1998).

Serviceskyldigheten enligt förvaltningslagen

Enligt 4 § förvaltningslagen, FL, skall varje myndighet ge upplysningar, vägledning, råd och annan sådan hjälp till enskilda i frågor som rör myndighetens verksamhetsområde. Hjälpen skall lämnas i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet.

I FL:s serviceskyldighet får anses ingå att ge enskilda upplysningar om hur man överklagar. Behovet av att ge sådana upplysningar är särskilt uttalat när det gäller de människor som av olika anledningar kommer i kontakt med socialtjänsten. Det är därför lämpligt att ge den enskilde *upplysningar om hur man överklagar* ett beslut enligt 6 g § SoL, oberoende av om han själv efterfrågat detta. I vissa fall kan det enligt vår uppfattning dessutom vara motiverat att hjälpa den enskilde med att upprätta ett överklagande över beslut enligt SoL.

Vad skall upplysningarna innehålla?

Upplysningarna bör innehålla uppgifter om

- hur och till vem överklagandet skall inlämnas,
- besvärstid och
- kraven på innehåll i överklagandet.

Oavsett om avslagsbeslutet fattas vid ett personligt besök eller ej, så rekommenderar vi att upplysningar om hur man överklagar ges i skriftlig form *skild från beslutet*.

I bilaga lämnas underlag för hur sådana upplysningar kan utformas.

Frågor med anledning av detta cirkulär besvaras av förbundsjuristerna Jonas Reinholdsson, tfn 08-772 44 29 och Lena Sandström, tfn 08-772 44 34, kommunalrättssektionen samt sekreterare Margareta Erman, tfn 08-772 43 23, sektionen för socialtjänst.

SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET
Kommunalrättssektionen

Håkan Torngren

Jonas Reinholdsson

Bilagor

Upplysningar om hur man överklagar beslut enligt 6 g § socialtjänstlagen